

ПРОФЕСОРУ КАФЕДРИ НЕОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ УЖНУ ЄВГЕНУ ЮЛІЙОВИЧУ ПЕРЕШУ – 70

Лендєл В.Г., Кун Г.В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 88000, м. Ужгород, вул. Підгірна, 46.

Народився Переш Євген Юлійович в мальовничому гірському селі Осій, що на Іршавщині. У 1959 р. золотий медаліст Іршавської середньої школи вступив до Ужгородського державного університету на вечірнє відділення хімічного факультету, а вже в наступному році став студентом 2 курсу стаціонарного відділення хімічного факультету. Навчання і спорт стали незмінними супутниками студентського життя Євгена Юлійовича. В складі збірних університету з футболу та настільного тенісу він неодноразово захищав його честь на республіканських змаганнях.

Вже на четвертому році навчання у вузі (працюючи по сумісництву лаборантом кафедри), Переш Є.Ю. визначився як майбутній спеціаліст у галузі хімії напівпровідників. На початку 60-х років минулого століття цю нову спеціалізацію на хімічному факультеті започаткував проф. Головей М.І. Першими випускниками цієї нової спеціальності були п'ятеро студентів хімічного факультету, в тому числі і Переш Є.Ю.

Після строкової військової служби Є.Ю.Переш у вересні 1965 року зараховується на посаду асистента кафедри загальної та неорганічної хімії УжДУ. У 1967-1970 рр. навчається в аспірантурі при кафедрі хімії напівпровідників. Налагоджуються тісні наукові контакти з провідними на той час вузами та інститутами, зокрема, Інститутом загальної та неорганічної хімії ім. М.С. Курнакова (ІЗНХ, Москва), Московським державним університетом, Ленінградським фізико-технічним інститутом ім. А.Ф. Іоффе, Львівським державним університетом імені Івана Франка та рядом інших. Особливо слід відзначити плідне наукове співробітництво впродовж майже 20 років з Інститутом загальної та неорганічної хімії ім. М.С.

Курнакова. Ще будучи аспірантом, він мав щастя (за сприяння проф. Головея М.І.) познайомитися і консультуватися з такими відомими на той час вченими в галузі хімії твердого тіла та напівпровідників як проф. Горюнова Н.О., Лужная Н.П., чл.-кор., проф. Лазарев В.Б., Глазов В.М., Угай Я.О. та ряд інших.

Під керівництвом М.І. Головея виконує і в 1971 році у Львівському державному університеті ім. Івана Франка захищає дисертацію «Синтез і дослідження властивостей метатіо- та метаселеновісмутитів лужних металів» на здобуття вченого ступеня кандидата хімічних наук по спеціальності «неорганічна хімія».

Після завершення навчання в аспірантурі Євген Юлійович працює асистентом кафедри хімії напівпровідників УжДУ. У 1975 році обирається на посаду старшого викладача, а у 1984 році стає доцентом кафедри. Ці роки ознаменовані становленням Євгена Юлійовича як викладача кафедри, він уміло поєднує наукову та навчально-методичну роботу, швидко оволодіває педагогічною майстерністю, ґрунтовними знаннями теоретичних основ неорганічної хімії, властивостями елементарних речовин та їх сполук. Набуті знання на високому науковому та методичному рівні передає студентам під час лекційних курсів та лабораторних занять. Разом з колегами кафедри пише і видає низку методичних розробок до відповідних курсів.

Першими аспірантами Є.Ю. Переша стали випускники хімічного факультету УжНУ Орінчай Г.В. та Цигика В.В., які успішно захистили свої кандидатські дисертації в ІЗНХ ім. М.С. Курнакова (м. Москва) в 1984 році.

Є.Ю. Переш є знаним спеціалістом у галузі неорганічного матеріалознавства та хімії твердого тіла. Він встановив механізм обмінних реакцій синтезу метатіо- та метаселеніобісмутитів лужних металів, що в подальшому сприяло одержанню десятків аналогів цих сполук. Серед них є і найбільш ефективні та перспективні нелінійно-оптичні матеріали. Він уперше здійснив детальний аналіз складних халькогенідних та галогенідних систем на основі елементів I, III–V груп періодичної системи з позиції фізико-хімічного критерію з врахуванням природи хімічного зв'язку і термодинамічної стабільності бінарних фаз, що складають потрібні системи, на підставі чого було зроблено вибір перспективних систем з точки зору можливості утворення в них складних халькогенідних та галогенідних сполук. Під його керівництвом здійснені комплексні дослідження фазових рівноваг у багаточисленних системах, за результатами яких переконливо показано, що, всупереч традиційному підходу до проблеми вибору раціонального складу для синтезу і вирощування монокристалів складних речовин з відтворюваними параметрами, необхідні дані про області гомогенності цих сполук. Це дозволило розробити технологічні режими одержання монокристалів десятків складних халькогенідних, галогенідних та галогенхалькогенідних сполук, найбільш перспективні з яких рекомендовано для практичного використання.

Узагальнення та систематика отриманих результатів, виявлені закономірності, рівень їх інтерпретації та висновки лягли в основу докторської дисертації Переша Є.Ю. “Складні халькогеніди і галогеніди металів I–IV груп періодичної системи елементів Д.І. Менделєєва”, яку він успішно захистив у червні 1987 року в Інституті загальної та неорганічної хімії ім. М.С. Курнакова АН СРСР (м. Москва). У 1988 році Переш Є.Ю. обирається професором кафедри хімії твердого тіла, а вчене звання професора йому присвоюється 12 вересня 1989 року. З листопада 1993 року очолює кафедру неорганічної хімії, яку перейменовано за його ініціативою.

Від початку і до сьогоднішнього часу вся його трудова діяльність пов'язана з

УжНУ. Під його керівництвом продовжуються фундаментальні дослідження по згаданій вище тематиці. Велику увагу на посаді завідувача кафедри Євген Юлійович приділяє удосконаленню навчального процесу та підвищенню його навчально-методичного рівня. Зокрема, запроваджується комп'ютеризація навчального та наукового процесів. Уперше в історії хімічного факультету за ініціативою завідувача кафедри та за сприяння декана створено і обладнано комп'ютерний клас (1998 р.). У 2011 році, за сприяння проф. Лендела В.Г., комп'ютерний клас переобладнано сучасним поколінням комп'ютерів.

На кафедрі читаються нові загальні та спеціальні курси. Пройшла ротація та омолодження викладацького складу кафедри, успішно працює аспірантура. Під керівництвом Переша Є.Ю. захищено 13 кандидатських дисертацій, він консультант 1 захищеної докторської дисертації (Барчій І.Є.). Учні Євгена Юлійовича зараз успішно працюють на викладацьких та наукових посадах в Ужгородському національному університеті та за кордоном. Наприклад, І.Є. Барчій – професор, нинішній завідувач кафедри неорганічної хімії; Г.В. Кун, М.Ю. Сабов, О.В. Зубака – доценти кафедри неорганічної хімії; В.І. Староста – професор, завідувач кафедри педагогіки; І.П. Стерчо – к.х.н., викладач кафедри фізичної та колоїдної хімії; В.І. Сідей, В.В. Цигика, Н.Й. Габорець, Т.О. Малаховська-Росоха – старші наукові співробітники, а Д.В. Севрюков – науковий співробітник Інституту фізики і хімії твердого тіла при УжНУ; З.З. Кіш працює в Канаді в одній з дочірніх фірм компанії “Дженерал моторс”. Встановлюються тісні наукові контакти з провідними інститутами та навчальними закладами України: Київським та Львівським національними університетами, Інститутом загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського, Інститутом фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України та рядом інших.

З ініціативи Є.Ю. Переша та за його безпосередньою участю в 1994 та 1998 рр. на базі кафедри неорганічної хімії та інших організацій в Ужгороді були проведені VIII та IX Міжнародні науково-технічні конференції «Хімія, фізика і технологія

халькогенідів та халькогалогенідів» та «Складні оксиди, халькогеніди та галогеніди для функціональної електроніки» (2000 р.) Частими гостями конференцій, що проводилися на базі УжНУ, були академіки НАН України Скопенко В.В., Волков С.В., чл.-кор. Пехньо В.І. (випускник хімічного факультету). Все це сприяло підвищенню наукового рівня студентів, аспірантів, молодих науковців та викладачів кафедр.

У творчому доробку Переша Є.Ю. понад 300 наукових праць, 15 авторських свідоцтв та патентів на винаходи. Він є співавтором чотирьох навчальних посібників, рекомендованих МОН України.

Про наукове визнання Переша Є.Ю. свідчить і той факт, що з 2002 по 2006 роки він дві каденції був експертом ВАК України, впродовж багатьох років є членом Наукової ради з проблеми "Неорганічна хімія" при НАН України. З 2006 року і по сьогодні він голова спеціалізованої Ради при УжНУ по захисту кандидатських дисертацій з двох спеціальностей – "неорганічна хімія" та "аналітична хімія".

Фундаментальні і прикладні роботи в галузі напівпровідникового матеріалознавства і педагогічні здібності Є.Ю. Переша високо оцінені владою країни та науковою громадськістю. У 2000 році у складі авторського колективу Переш Є.Ю. за цикл робіт «Хімія, технологія і властивості складних халькогенгалогенних матеріалів» став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки. У 2004 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». За досягнуті успіхи в справі підготовки висококваліфікованих спеціалістів для народного господарства нагороджений Грамотою Міністерства освіти України (1995 р.) Почесною грамотою Закарпатської обласної ради (2001 р.), Закарпатської обласної державної адміністрації (2009 р.), почесною відзнакою Ужгородської міської Ради у номінації "Розвиток науки, техніки і технологій, інноваційна діяльність" (2004 р.). В 2005 році Переш Є.Ю. став Заслуженим професором УжНУ.

Хімічний факультет став його другою домівкою. В якому б колективі не знаходився Євген Юлійович, чи то колег, чи то студентів – всюди панує доброзичлива атмосфера,

наповнена веселістю та дотепністю авторитетного професора, з притаманним йому почуттям гумору.

Є.Ю.Переш належить до когорти тих педагогів, які невтомно, і з великим терпінням дають знання студенту, власним прикладом виховують у молодій людині найкращі людські цінності.

Професор Переш Є.Ю. добре почувается в аудиторії, заохочує активність студентів, підтримує слабших, завжди тактовний, легко знаходить спільну мову з вихованцями, у міру суворий, вчить студента і на екзамені.

Неоцінним скарбом ювіляра є його роки і, напевно, любов до рідної землі наповнила їх мудрістю, досвідом, шанобою і повагою поміж людьми.

То ж ми щиро здоровимо нашого наставника і колегу з красним життєвим ювілеєм.

Бажаємо Вам, Євгене Юлійовичу, щасливого і довгого віку, життєвого оптимізму, незгасаючого джерела енергії, творчої наснаги для наукових здобутків, успіхів у благодатній педагогічній роботі, благополуччя і миру у Вашій родині, і надалі відмінну форму мати, почуття гумору ніколи не втрачати.

Нехай Ваші енергійність, душевність, людяність і надалі будуть каталізатором у всіх творчих починаннях і спілкуванні з однодумцями.

Плідної Вам праці на благо незалежної України, рідного краю, хімічного факультету і нашої "Alma-mater".

Від щирого серця бажаєм здоров'я,
Без нього немилі всі добрі діла,
В здоров'ї – багатство, і радість, і сила,
А більшого щастя на світі нема.
Хай Бог захистить від зла і туги,
Хай мир і любов в домі будуть завжди.